

Waardsedijk 40, Snelrewaard

rapport 4767

Waardsedijk 40, Snelrewaard (gemeente Oudewater)

Een bureauonderzoek

R.M. van der Zee

Colofon

ADC Rapport 4767

Waardsedijk 40, Snelrewaard (gemeente Oudewater)
Een bureauonderzoek

Auteur: R.M. van der Zee

In opdracht van: Arco Architecten BNA, handelend namens de familie Den Houdijker

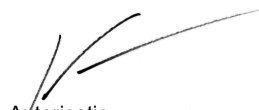
© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 4 juni 2019

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

I. Vossen

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel. 033-299 81 81
E-mail info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Doelstelling en vraagstelling	9
2.2 Methodiek	9
2.3 Resultaten	9
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	16
3 Aanbeveling	17
Literatuur	17
Geraadpleegde websites	18
Lijst van afbeeldingen en tabellen	18

Samenvatting

In opdracht van Arco Architecten BNA, handelend namens de familie Den Houdijker, heeft ADC ArcheoProjecten in oktober 2018 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van (mogelijke) archeologische waarden op de locatie Waardsedijk 40 in Snelrewaard, gemeente Oudewater. De aanleiding van het onderzoek is het opstellen van een ruimtelijke onderbouwing ten behoeve van het herbestemmen van het perceel naar een woonperceel.

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde verwachting opgesteld. Hieruit volgt dat plangebied landschappelijk gezien is gelegen in een rivierkom ten noorden van de Hollandsche IJssel, een zijtak van de Lek die ontstond in de Midden-Romeinse tijd. De bodemopbouw zal bestaan uit een opeenvolging van lagen/pakketten veen en komklei. Op grond van de natte omstandigheden waarin zij gevormd zijn, is het niet aannemelijk dat zij tot de grootschalige ontginningen in de 13^e eeuw een ondergrond vormden voor bewoning. Wel werden de komgebieden extensief gebruikt, als hooi- of weiland, als griend of als eendenkooi. De kans op het aantreffen van archeologische resten uit de periode tot de Late Middeleeuwen wordt evenwel gering geacht.

Aan de rivieractiviteit van de Hollandsche IJssel kwam na de aanleg van rivierdijken en de afdamming van de Hollandse IJssel in 1285 na Chr. (Dam bij Klaphek) nagenoeg een einde. Als gevolg van het lagere waterpeil werd het mogelijk de aangrenzende komgebieden te ontwateren en op grote schaal te ontginnen. Hierbij fungeerde de Hollandsche IJssel als ontginningsbasis en ontstond onder meer het ter plaatse van het plangebied gelegen ontginningsblok Snelrewaard. Langs de rivierdijk werden boerderijen gesticht. Hoewel uit historische kaarten niet altijd precies is af te leiden op welke percelen boerderijen hebben gestaan, zijn er in het plangebied geen aanknopingspunten voor de aanwezigheid van een erf. Vermoedelijk kende het een agrarisch grondgebruik.

In 1672 werd om de Franse troepen onder Lodewijk XIV tegen te houden de Oude Hollandse Waterlinie inricht. Hiertoe werden diverse verdedigingswerken aangelegd, waaronder de 'Linie van de Pleit'. Deze werd dwars op de Hollandsche IJssel aangelegd, met in de uiterwaarden een bastion en binnendijks aan beide dijken een half-bastion uit 1796. Het meest noordelijke half-bastion heeft ter plaatse van het plangebied gelegen. Vanaf 1816 werd de Linie van de Pleit ten gevolge van de aanleg van de oostelijker gelegen Nieuwe Hollandse Waterlinie opgeheven. Uit de geraadpleegde kaarten blijkt dat het aardwerk in latere perioden is afgegraven en de gracht grotendeels gedempt. Mogelijk zijn in de bodem echter nog sporen van het half-bastion terug te vinden. Indien aanwezig zullen deze (deels) zijn aangetast door de aanleg van een erf en de oprichting van agrarische bebouwing in de jaren 70 en 90 van de vorige eeuw.

Oude kaarten wijzen uit dat in het plangebied rekening moet worden gehouden met overblijfselen van de Linie van de Pleit. Deze zullen echter gezien de in het verleden uitgevoerde afgravingen en de aanleg van agrarische bebouwing zijn verstoord. Toch zijn naar verwachting plaatselijk, buiten de locaties van de ingegraven kelders en funderingssleuven, nog intacte sporen en vondsten aan te treffen. Om de op het bureauonderzoek gebaseerde gespecificeerde verwachting voldoende te kunnen aanvullen adviseert ADC ArcheoProjecten in geval van grondwerkzaamheden buiten de locaties van de huidige bebouwing, zowel ontgravingen als ophogingen mits deze in omvang en diepte c.q. dikte de vigerende archeologische vrijstellingsgrenzen overschrijden, een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van het aanleggen van proefsleuven (IVO-P). Op basis van de huidige bouw- en inrichtingsplannen dient hiertoe een sleuf ter plaatse van de locatie van de schuur en een sleuf haaks op de gedempte gracht en het afgegraven aardwerk aangelegd te worden. Het doel is het bepalen van de exacte ligging van de genoemde structuren en het vastleggen van het profiel om daarmee te komen tot een waardering. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Indien bij de voorgenomen werkzaamheden de vigerende archeologische vrijstellingsgrenzen niet worden overschreden, is aanvullend onderzoek niet noodzakelijk.

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd:	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Arco Architecten BNA, handelend namens de familie Den Houdijker heeft ADC ArcheoProjecten in oktober 2018 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van (mogelijke) archeologische waarden op de locatie Waardsedijk 40 in Snelrewaard, gemeente Oudewater (afb. 1 en 2). De aanleiding van het onderzoek is het opstellen van een ruimtelijke onderbouwing ten behoeve van het herbestemmen van het perceel naar een woonperceel.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. De bepalingen van een deel van de Monumentenwet zijn opgenomen in de Erfgoedwet. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de toekomstige Omgevingswet. Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is. Op grond van de Erfgoedwet moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. Een bestemmingsplanwijziging zal worden getoetst aan de gemeentelijke archeologische beleidskaart.¹ Op deze kaart ligt het plangebied deels in een zone met een hoge archeologische verwachtingswaarde en deels in een zone met een lage archeologische verwachtingswaarde (afb. 3). In deze zones gelden archeologische vrijstellingsgrenzen van respectievelijk 200 m² en 30 cm ten opzichte van het maaiveld en 10.000 m² en 30 cm ten opzichte van het maaiveld. De vrijstellingsgrenzen gelden voor alle bodemingrepen met inbegrip van het ophogen van het maaiveld.

Omdat de archeologische vrijstellingsgrenzen worden overschreden dient de initiatiefnemer in het kader van de vergunningsprocedure een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1).² Behalve op de KNA is de uitvoering van het onderzoek tevens gebaseerd op de uitvoeringskaders van de gemeente Oudewater.

¹ Van den Ende 2015.

² SIKB 2016.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

opdrachtgever:	Arco Architecten BNA Dhr. J. Schoonderwoerd Donkere Gaard 1-4 3421 AS Oudewater Tel.: 0348 - 56 16 07 E-mail: j.schoonderwoerd@arcoarchitecten.nl <u>handelend namens:</u> Familie Den Houdijker Waardsedijk 40 3425 TG Snelrewaard
fase AMZ-cyclus:	bureauonderzoek
aanleiding:	ruimtelijke onderbouwing t.b.v. het herbestemmen van het perceel naar een woonperceel
locatie:	Waardsedijk 40
plaats:	Snelrewaard
gemeente:	Oudewater
provincie:	Utrecht
kadastrale gegevens:	gemeente Snelrewaard sectie A nummer 578 en 579
kaartblad:	38E (1:25.000)
oppervlakte plangebied:	1,53 ha
coördinaten:	NW: 122.412 / 448.951 ZO: 122.569 / 448.859 N: 122.469 / 448.988 Z: 122.477 / 448.829
bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Oudewater Postbus 100 3420 DC Oudewater Tel.: 0348 - 566 999
deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Mw. E. Mietes Gemeente Woerden en gemeente Oudewater Postbus 45 3440 AA Woerden Tel.: 0348 – 428 525 E-mail: mietes.e@woerden.nl
goedkeuring rapport door bevoegde overheid:	verondersteld, geadviseerde wijzigingen zijn doorgevoerd
Archis-zaaknummer:	4646560100
ADC-projectcode:	4200925
auteur:	R.M. van der Zee
projectmedewerker(s):	n.v.t.
autorisatie:	I. Vossen
periode van uitvoering:	oktober en november 2018 en mei 2019
beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	https://doi.org/10.17026/dans-xzq-w327

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Tijdens het bureauonderzoek worden diverse bronnen geraadpleegd, wat leidt tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of archeologische waarden in het plangebied worden verwacht. Als dit het geval is, zal zo mogelijk de aard, de omvang, de diepteligging en de datering van deze waarden worden beschreven. Indien relevant zal de omvang worden weergegeven op een kaart.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in het langs de Hollandsche IJssel gelegen bewoninglint van Snelrewaard (afb. 1 en 2). Het bevindt zich ten noorden van de Waardsedijk en betreft de kadastrale percelen 'gemeente Snelrewaard sectie A nummer 578' en 'gemeente Snelrewaard sectie A nummer 579'. Het wordt aan de zuidzijde begrensd door de Waardsedijk en aan alle overige zijden door sloten. De totale omvang bedraagt circa 1,33 ha.

Het plangebied bestaat uit een erf met een tweetal veestallen en een aangrenzend weiland met daartussen een sloot (afb. 4). De westelijke veestal heeft een omvang van 706 m² en dateert volgens de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)³ uit 1978. Deze is volgens de opdrachtgever geheel voorzien van een circa 1 m diepe kelder.⁴

De oostelijke veestal heeft een kleinere omvang en dateert uit de jaren 90. Op de funderingstekening is te zien dat de stal is onderheid met 109 palen en grotendeels is voorzien van een kelder (afb. 5). De aanlegdiepte van de kelderbak bedraagt 1850 mm –peil (circa 185 cm –mv). De onbebouwde delen van het erf zijn verhard met beton en asfalt.

Uit het Bodemloket⁵ blijkt dat in het plangebied tot dus ver geen milieuhygiënische bodemonderzoeken zijn uitgevoerd.

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC.⁶ Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt dat enkel in het zuidelijk deel kabels en leidingen aanwezig zijn. Dit betreft aansluitingen van nutsvoorzieningen.

³ <https://bagviewer.kadaster.nl>

⁴ e-mail de heer J. Schoonderwoerd (Arco Architecten BNA).

⁵ <http://www.bodemloket.nl>

⁶ KLIC-oriëntatieverzoek 18O082291.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

De beoogde ontwikkeling bestaat uit de sloop van de bestaande agrarische bedrijfsbebouwing en het herbestemmen van het perceel naar een woonperceel (zie voor de nieuwe situatie afb. 6).⁷ De mestkelder onder de loopstal zal worden verwijderd en aangevuld. De mestkelder onder de bestaande wagenschuur blijft behouden en dient als onderbouw voor de nieuw te realiseren woning.

Schuin westelijk naast de woning wordt een bijbehorend bouwwerk gerealiseerd, welke dienstdoet als garage annex berging en tevens ruimte biedt aan diverse andere functies. De vormgeving van de bebouwing en plaatsing op het perceel en ten opzichte van elkaar, verwijst naar de historische functie van verdedigingswerk, dat zich in het verleden in het plangebied bevond. Deze verwijzing wordt versterkt door de landschappelijke inpassing op het perceel, waarbij de vorm van de inmiddels verdwenen aarden wal middels een groene inpassing weer zichtbaar wordt gemaakt.

De consequentie van de uitvoering van de voorgenomen plannen kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁸	Een afwisselende gelaagdheid van het Hollandveen ⁹ met de Afzettingen van Tiel ¹⁰ en de Afzettingen van Gorkum ¹¹ ; aan de oppervlakte Afzettingen van Tiel als komklei (kaartcode: F3k)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (landsdekkende, digitale versie) ¹²	<u>centrale en noordelijk deel:</u> rivierkomvlakte (kaartcode: 1M46) <u>zuidelijk deel:</u> stroomrug (kaartcode: 3B44)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 (landsdekkende, digitale versie) ¹³	<u>centrale en noordelijk deel:</u> kalkloze drechtvaaggronden, profielverloop 1 (kaartcode: Rv01C) <u>zuidelijk deel:</u> kalkhoudende poldervaaggronden, zware zavel en lichte klei, profielverloop 5 (kaartcode: Rn95A)
Meandergordelkaart (afb. 7) ¹⁴	Plangebied bevindt zich net ten noorden van de stroomgordel van de Hollandse IJssel (actieve fase: 1900 tot 665 yr BP (1285 na Chr.)).
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; afb. 8) ¹⁵	0,4 m +NAP tot 1,2 m -NAP

⁷ Herbestemming perceel Waardsedijk 40 te Snelrewaard i.o.v. Fam. Den Houdijker, Arco Architecten bna d.d. 26 maart 2019.

⁸ Rijks Geologische Dienst 1966.

⁹ verouderde terminologie, volgens huidige lithostratigrafische indeling (TNO 2013) Hollandveen Laagpakket, Formatie van Nieuwkoop.

¹⁰ idem., Formatie van Echteld.

¹¹ idem., Formatie van Echteld.

¹² Alterra 2008.

¹³ Alterra 2014.

¹⁴ Cohen *et al.* 2012.

¹⁵ ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

Geologie en geomorfologie

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het Midden-Nederlandse rivierengebied. Voordat de rivieren van doorgaande dijken werden voorzien, hadden deze vrij spel en veranderden hun loop voortdurend. Eén van de rivierlopen die door het onderzoeksgebied liep, was de Hollandse IJssel (afb. 4). Deze ontstond in de Romeinse tijd en was tot in de Late Middeleeuwen watervoerend.

Tijdens overstromingen werden, afhankelijk van de stroomsnelheid van het water en de afstand tot de rivier, verschillende sedimenten afgezet. Zo neemt buiten de stroomgordel de stroomsnelheid van het water snel af, waardoor de in het water zwevende sedimentdeeltjes kunnen bezinken. Daarbij bezinken de zwaarste deeltjes, zoals zand, het eerst en worden de lichtere kleideeltjes verder van de stroomgordel afgezet. Doordat zandige afzettingen bij ontwatering minder sterk aan klink onderhevig zijn dan zware klei en veen, ontstonden langs de rivieren lage oeverwallen. Achter de oeverwallen bevonden zich de kommen.

In laaggelegen kommen waar het water langdurig stagneerde trad tevens veenvorming op. Dit veen werd ontwaterd door verschillende veenstroompjes (ook wel komontwateringsgeulen genoemd). De veenvorming werd sterk beïnvloed door de grote rivieren. Door getijde-invloed werd het rivierwater in stroomopwaartse richting opgestuwd. Tijdens hoge waterstanden traden soms oeverwaldoorbraken op. Hierbij ontstonden overloopgeulen, zogenoemde crevassegeulen. Tijdens overstromingen van de grote rivieren en vanuit de crevassegeulen vond regelmatig afzetting van klei plaats en werd de veengroei tijdelijk onderbroken. Door de aanwezigheid van vruchtbare kleideeltjes ontwikkelde zich een bosvegetatie, die uiteindelijk het zogenaamde bosveen opleverde.

Vanaf het begin van de jaartelling nam de kleisedimentatie toe, waardoor de veengroei ten einde kwam. Deze ontwikkeling werd veroorzaakt door de vergrote waterafvoer van de Lek en de daarmee in verbinding staande Hollandse IJssel, met name vanaf de Vroege Middeleeuwen. Langs de rivieren werd een kleilaag van soms meer dan een meter dikte afgezet. Waar de invloed van de rivieren minder was, werd een dunner kleidek gevormd.

Aan de sedimentatie van klei kwam na de aanleg van rivierdijken en de afdamming van de Hollandse IJssel in 1285 na Chr. (Dam bij Klaphek) nagenoeg een einde, hoewel tijdens dijkdoorbraken, onder meer in 1321, nog wel enige kleisedimentatie plaatsvond.¹⁶ Als gevolg van de afdamming werd de rivier nog slechts door gegraven wateren gevoed. In deze periode konden als gevolg van het lagere waterpeil de aangrenzende veengebieden worden ontwaterd en op grote schaal ontgonnen, waarbij de Hollandse IJssel als ontginningsbasis fungeerden. Hierbij ontstonden vanaf de IJsseldijk Noord de ontginningsblokken Hekendorp, Snelrewaard, IJsselveld, Mastwijk, Achthoven en IJsselveld.

Bodem

Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000¹⁷ ligt het zuidelijk deel van het plangebied in een zone die gekarteerd is als kalkloze drechtvaaggronden. Dit zijn kleigronden die tussen 40 en 80 cm diepte overgaan in veen.¹⁸ Ze worden verder gekenmerkt door een 'vage', weinig donker gekleurde bovengrond.

Het centrale en noordelijke deel van het plangebied strekt zich uit in een zone die op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000¹⁹ gekarteerd is als kalkhoudende poldervaaggronden. Dit zijn eveneens kleigronden met een weinig donker gekleurde bovengrond. Binnen 120 cm –mv vindt echter geen overgang plaats naar veen.

¹⁶ Blijdenstijn 2015.

¹⁷ Alterra 2014.

¹⁸ De Bakker 1966.

¹⁹ Alterra 2014.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW, 3^e generatie), die een vlakdekkende en landsdekkende classificatie van de trefkans op archeologische resten bevat, is het plangebied gelegen in een zone met een lage trefkans (afb. 9). De trefkans is gerelateerd aan de ligging in een komgebied, waarin geen oudere afzettingen voorkomen die wel zijn gewaardeerd. Voor dergelijke landschappelijke eenheden geldt statistisch gezien een relatief lage dichtheid van archeologische resten.²⁰

Aangezien de IKAW op kaarten met een schaal van 1:50.000 is gebaseerd, kan de kaart niet op een grotere schaal gebruikt worden en is als gevolg hiervan minder bruikbaar op perceelsniveau. De gemeente Oudewater heeft het daarom wenselijk geacht een eigen archeologische verwachtingen- en beleidskaart te laten opstellen, gekoppeld aan een archeologisch onderzoeksregime in de vorm van standaardregels/voorschriften. Op deze in 2015 geactualiseerde kaart is aan de delen van het plangebied ter plaatse het in het verleden aanwezige half-bastion een hoge archeologische verwachtingswaarde toegekend. Aan de overige delen is een lage archeologische verwachtingswaarde toegekend.

Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME versie 1.2) zijn in het onderzoeksgebied geen resten van ondergronds en bovengronds militair erfgoed aangegeven.²¹ Hierbij moet worden opgemerkt dat deze kaart gericht is op resten uit de Tweede Wereldoorlog.²² Structuren van de Oude Hollandse Waterlinie zijn daarom niet in deze kaart opgenomen.

Op de Archeologische MonumentenKaart (AMK, 2014)²³ maakt het plangebied geen deel uit van een terrein met een vastgestelde archeologische waarde. Ook in het gedefinieerde onderzoeksgebied zijn geen archeologische terreinen aanwezig.

Binnen het gedefinieerde onderzoeksgebied zijn in Archis3 geen archeologisch vondstmeldingen geregistreerd. Wel is een aantal onderzoeksmeldingen gedaan (zie voor de ligging afb. 9).

Voor een locatie aan de Waardsedijk 44, op circa 120 m ten westen van het plangebied, is een bureauonderzoek opgesteld.²⁴ Dit werd gevolgd door de uitvoering van een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek. Op basis van het bureauonderzoek gold voor de locatie een middelhoge archeologische verwachting voor de periode Midden-Romeinse tijd t/m Nieuwe tijd. Deze verwachting is voor wat betreft de periode Midden-Romeinse tijd t/m Vroege Middeleeuwen gerelateerd aan de aanwezigheid van oever- en crevasseafzettingen van de Hollandsche IJssel, voor wat betreft de periode Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd aan de aanwezigheid van een erf, dat reeds op een 17^e-eeuwse kaart wordt afgebeeld. Het booronderzoek wees echter uit dat de ondergrond niet uit oever- en crevasseafzettingen bestaat, maar uit veen met daarop matig tot sterk siltige klei. De aangetroffen bodemopbouw duidde op natte omstandigheden, die kenmerkend zijn voor komgebieden. Deze werden in het algemeen niet uitgekozen als bewoningslocatie. Verder zijn geen cultuurlagen of ophogingslagen aangetroffen die een aanwijzing vormen voor een bewoningslocatie in de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe tijd. Op grond van deze bevindingen werd geen aanvullend archeologisch onderzoek noodzakelijk geacht.

Voor een locatie aan de Waardsedijk 48, op circa 250 m ten westen van het plangebied, is eveneens een bureauonderzoek opgesteld.²⁵ Op basis van de ligging in een komgebied werden geen bewoningssporen uit de periode voorafgaand aan de grootschalige ontginningen in de 12^e eeuw verwacht. Omdat op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal reeds in de 17^e eeuw

²⁰ Deeben (red.) 2008.

²¹ <http://www.ikme.nl>

²² Kok & Schute 2016.

²³ Sinds 2014 wordt de Archeologische Monumentenkaart niet meer bijgehouden door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De huidige AMK moet daarom als een statisch bestand worden beschouwd.

²⁴ zaakidentificatie 2434441100 (Archis2 onderzoeksmelding 60424), Pape & Nales 2014.

²⁵ zaakidentificatie 4547757100, Holl 2018.

sprake lijkt te zijn van een erf, werd rekening gehouden met resten van daaraan gerelateerde bebouwing alsook ophogingslagen met allerlei vondstmateriaal. Omdat een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een booronderzoek vanwege bebouwing niet mogelijk was, werd een archeologische begeleiding van de grondwerkzaamheden geadviseerd. Zo ver bekend is dit onderzoek (nog) niet uitgevoerd.

Voor een gebied langs de Hollandsche IJssel, dat zich op circa 200 m ten zuidwesten van het plangebied uitstrekt, is een archeologisch bureauonderzoek opgesteld.²⁶ De aanleiding van het onderzoek vormde de voorgenomen kleiwinning en inrichting van het gebied als gronddepot. Uit het bureauonderzoek kwam naar voren dat het westelijke perceel reeds was afgegraven. Daarom werden hier geen archeologische resten, met uitzondering van diepe grondsporen, meer verwacht. Ter plaatse van de overige, niet afgraven percelen werd rekening gehouden met de aanwezigheid van een afgedekt archeologisch niveau uit de Romeinse tijd tot 1285 na Chr. Geadviseerd werd om de bodemopbouw in kaart te brengen middels een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek.

Voor de Hollandsche IJssel, die zich ten zuiden van het plangebied bevindt, is naar aanleiding van baggerwerkzaamheden een bureauonderzoek uitgevoerd.²⁷ Gesteld werd dat in de rivierbodem archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd zijn aan te treffen, die verband houden met de nederzettingen langs de rivier, met watermanagement en met scheepvaart. Tot op heden zijn dergelijke resten nog niet aangetroffen. Daarnaast is niet bekend tot welke diepte in het verleden is gebaggerd en wat het effect is geweest van de kanalisering van de rivier. Om de archeologische verwachting van de waterbodem nader te specificeren, werd aanvullend archeologisch onderzoek noodzakelijk geacht. Hierbij is gekozen voor een passieve begeleiding van de baggerwerkzaamheden. Tijdens dit onderzoek is met uitzondering van een ijzeren helm waarvan vermoed wordt dat deze in 1927 of tussen 1932 en 1933 is geproduceerd en is gebruikt bij de Nederlandse Landmacht tussen 1927 en 1940, enkel modern vondstmateriaal aangetroffen.²⁸ Hierbij moet worden opgemerkt dat ter hoogte van het in dit rapport besproken plangebied geen baggerwerkzaamheden hebben plaatsgevonden. Dit traject is dus ook niet archeologisch onderzocht.

In het plan- en onderzoeksgebied zijn geen gebouwde monumenten aanwezig.

Ten behoeve van aanvullende informatie is contact opgenomen met het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard.²⁹ Hierop kwam de volgende reactie: *'De landerijen staan tot halverwege de jaren 50 van de 19^e eeuw nog vermeld als 'batterij als weiland', maar zijn al in de jaren 20 verkocht aan de landbouwer Nicolaas van der Vlist. Over de vergraving en toemaking van dit sedertdien particulier terrein bevinden zich in onze archieven geen bescheiden.'*

²⁶ zaakidentificatie 4020137100; Nijdam 2016.

²⁷ zaakidentificatie 2459900100 (Archis2 onderzoeksmeldingsnummer 63661); Visser & Klerks 2014.

²⁸ zaakidentificatie 4568403100; Velthuis 2018.

²⁹ De heer R. Alkemade (archivaris Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard).

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut (afb. 11) ³⁰	1811-1832	perceel 476: batterij als bouwland; percelen 477 en 478: water
Topografische Militaire Kaart (TMK) ³¹	~1849	schans bestaande uit een aardwerk en een gracht, grasland
Bonnekaart (afb. 12) ³²	1875	idem
Bonnekaart ³³	1880	idem
Bonnekaart ³⁴	1898	noordelijk deel schans verdwenen
Bonnekaart ³⁵	1911	idem
Bonnekaart ³⁶	1920	idem
Bonnekaart (afb. 13) ³⁷	1930	idem
Topografische kaart ³⁸	1936	idem
Topografische kaart ³⁹	1958	woning ten noorden van restant schans
Topografische kaart (afb. 14) ⁴⁰	1969	gracht geheel gedempt
Topografische kaart ⁴¹	1981	woning verdwenen
Topografische kaart ⁴²	1989	erf in zuidelijk deel met gebouw
Topografische kaart (afb. 15) ⁴³	1998	idem met twee gebouwen

Bewoningsgeschiedenis en historische ontwikkelingen

De eerste bewoning in het gebied vond plaats op de oeverwallen van de rivieren en stroompjes. De rest van het gebied was bosrijk moeras en onbegaanbaar. In de 10^e eeuw verwierven de Graaf van Holland en de Bisschop van Utrecht de woeste veengronden. Vanuit de bloeiperiode in de Middeleeuwen waar de behoefte aan landbouwgrond toenam en de technische kennis van ontginning en afwatering zich sterk ontwikkelden, steeg de schaal waarop ontginning plaatsvond. In eerste instantie werden nog geen achtergrenzen van de ontginning vastgesteld, wat leidde tot een vrij opstrekende strokenverkaveling.

Aan het begin van de 11^e eeuw deed het copen-systeem zijn intrede. Hierbij kregen kolonisten tegen betaling van erfpacht of cijns het recht op een stuk wildernis. Zij hoefden hiervoor geen horige diensten te leveren, maar wel het gezag van de graaf of bisschop te erkennen.

Bij de ontginning werd eerst gewerkt vanaf een bestaande waterloop en later vanaf een gegraven wetering. Deze wetering fungeerde als ontginningsas met dwars daarop, op regelmatige afstand, parallelle sloten. De kavels waren vaak aan voor- en achterzijde strikt begrensd, bijvoorbeeld door een achterkade om het water uit achterliggend gebied tegen te houden. De aangehouden standaard van de kavels, de zogenaamde 'hoeven', was veelal 16 morgen of 14 hectare: ongeveer 110 m breed en 1250 m lang. Als gevolg van verkoop of vererving werden de kavels in de loop der tijd soms gesplitst. De overgebleven gebieden vormden restontginningen, met veelal een onregelmatige strokenverkaveling en zonder rechte grenzen. Door de boerderijen die aan het ontginningslint werden gebouwd,

³⁰ Kadaster 1811-1832.

³¹ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

³² Bureau Militaire Verkenningen 1875.

³³ Bureau Militaire Verkenningen 1880.

³⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1898.

³⁵ Bureau Militaire Verkenningen 1911.

³⁶ Bureau Militaire Verkenningen 1920.

³⁷ Bureau Militaire Verkenningen 1930.

³⁸ <http://www.topotijdreis.nl>

³⁹ <http://www.topotijdreis.nl>

⁴⁰ <http://www.topotijdreis.nl>

⁴¹ <http://www.topotijdreis.nl>

⁴² <http://www.topotijdreis.nl>

⁴³ <http://www.topotijdreis.nl>

ontstonden de kenmerkende lintbebouwingen. De ontginningsblokken zijn lange tijd afzonderlijke bestuurlijke en waterstaatkundige eenheden gebleven.

In de Spaanse en Franse tijd, respectievelijk de periode 1556 – 1715 en 1795 – 1813, werd het inunderen van land als militair middel om vijandelijke aanvallen af te weren beproefd. Dit leverde een ingenieus systeem van waterbeheersing op, waarmee de ontgonnen gebieden tegen het water werden beschermd, maar indien nodig ook effectief kon worden ingezet voor defensie. De Oude Hollandse Waterlinie, die liep van Gorinchem naar Muiden en waarin ook delen van het grondgebied van de gemeente Oudewater waren opgenomen, is hiervan het resultaat. Deze waterlinie werd in 1672 in korte tijd ingericht om de Franse troepen onder Lodewijk XIV tegen te houden voor zij ook Holland zouden veroveren. Omdat zij had stand gehouden, kreeg zij een permanent karakter en werden in de daarop volgende periode diverse verdedigingswerken aangelegd, waaronder in 1796 de 'Linie van de Pleit'.

De Linie van de Pleit werd dwars op de Hollandsche IJssel aangelegd en bestond uit een aarden verdedigingswal (retranchement) met drie bastions, twee half-bastions aan de uiteinden (het meest noordelijke bevond zich ter plaatse van het plangebied) en in het midden een bastion met een opstellingsplaats voor geschut (afb. 10).⁴⁴ Voor de wal was een gracht en een inundatiekom gegraven. Het linie had als functie de afgrenzing van de doorgang (accés) tussen de inundatiegebieden aan beide zijden van de oeverzones van de Hollandsche IJssel alsook de dijken, de zomerkade aan de noordkant en de waterloop zelf.

Vanaf 1815 werd ter hoogte van Utrecht een geheel nieuwe verdedigingslinie, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, ingericht en raakte de Oude Hollandse Waterlinie in onbruik. In 1816 werd de Linie van de Pleit dan ook opgeheven.⁴⁵

Oude kaarten

Op de oudst geraadpleegde kaart, het minuutplan van de gemeente Snelrewaard (1811-1832)⁴⁶, is het plangebied onbebouwd en bestaat een gedeelte uit water (afb. 11). In de bijbehorende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafelen (OAT) wordt het landgebruik van de percelen omschreven als 'batterij als bouwland' (nr. 476) en 'water' (nrs. 477 en 478).

Op de Topografisch Militaire Kaart (TMK) uit omstreeks 1849⁴⁷ en de Bonnekaarten uit 1875 en 1880⁴⁸ is te zien dat het verdedigingswerk ('De Schans'), waarvan het onderhavige plangebied het noordelijk deel beslaat, bestaat uit een aardwerk en een gracht, die als het ware wordt doorsneden door de Waardsedijk (afb. 12). Het omliggende gebied bestaat uit grasland.

Op de Bonnekaarten uit 1898, 1911, 1920 en 1930⁴⁹ en de topografische kaart uit 1936⁵⁰ is het noordelijk deel van het verdedigingswerk verdwenen (afb. 13). Enkel aan de zuidzijde van het plangebied, nabij de Waardsedijk, is nog een restant van een aardwerk en een gracht zichtbaar. Hieruit kan worden opgemaakt dat het verdedigingswerk reeds aan het eind van de 19^e eeuw zijn functie had verloren.

Op de topografische kaart van 1958⁵¹ verschijnt ten noorden van het resterende deel van het verdedigingswerk een gebouwtje, waarschijnlijk een woonhuis. Op de topografische kaart van 1969⁵² is het restant van de gracht verdwenen (afb. 14). Mogelijk is deze in de jaren 50/60 van de vorige eeuw gedempt. Op de topografische kaart van 1981⁵³ wordt het woonhuis niet meer afgebeeld.

⁴⁴ Arcadis 2015.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Kadaster 1811-1832.

⁴⁷ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

⁴⁸ Bureau Militaire Verkenningen 1875, 1880.

⁴⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1898, 1911, 1920, 1930.

⁵⁰ <http://www.topotijdreis.nl>

⁵¹ <http://www.topotijdreis.nl>

⁵² <http://www.topotijdreis.nl>

⁵³ <http://www.topotijdreis.nl>

Op de topografische kaart van 1989 verschijnt in het zuidelijk van het plangebied een erf met aan de westzijde één gebouw. Op de topografische kaart van 1998 verschijnt ten oosten van de dit gebouw een tweede gebouw van iets kleinere omvang (afb. 15). Genoemde gebouwen betreffen de huidige veestallen.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Op basis van het geraadpleegde aardwetenschappelijke kaartmateriaal en de relatief lage maaiveldhoogte moet worden aangenomen dat plangebied landschappelijk gezien is gelegen in een rivierkom ten noorden van de Hollandsche IJssel, een zijtak van de Lek die ontstond in de Midden-Romeinse tijd. De bodemopbouw zal bestaan uit een opeenvolging van lagen/pakketten veen en komklei. Op grond van de natte omstandigheden waarin zij gevormd zijn, is het niet aannemelijk dat zij tot de grootschalige ontginningen in de 13^e eeuw een ondergrond vormden voor bewoning. Wel werden de komgebieden extensief gebruikt, als hooi- of weiland, als griend of als eendenkooi. De kans op het aantreffen van archeologische resten uit de periode tot de Late Middeleeuwen wordt evenwel gering geacht.

Aan de rivieractiviteit van de Hollandsche IJssel kwam na de aanleg van rivierdijken en de afdamming van de Hollandse IJssel in 1285 na Chr. (Dam bij Klaphek) nagenoeg een einde. Als gevolg van het lagere waterpeil werd het mogelijk de aangrenzende komgebieden te ontwateren en op grote schaal te ontginnen. Hierbij fungeerde de Hollandsche IJssel als ontginningsbasis en ontstond onder meer het ter plaatse van het plangebied gelegen ontginningsblok Snelrewaard. Langs de rivierdijk werden boerderijen gesticht. Hoewel uit historische kaarten niet altijd precies is af te leiden op welke percelen boerderijen hebben gestaan, zijn er in het plangebied geen aanknopingspunten voor de aanwezigheid van een erf. Vermoedelijk kende het een agrarisch grondgebruik.

In 1672 werd om de Franse troepen onder Lodewijk XIV tegen te houden de Oude Hollandse Waterlinie inricht. Hiertoe werden diverse verdedigingswerken aangelegd, waaronder de ‘Linie van de Pleit’. Deze werd dwars op de Hollandsche IJssel aangelegd, met in de uiterwaarden een bastion en binnendijs aan beide dijken een half-bastion uit 1796. Het meest noordelijke half-bastion heeft ter plaatse van het plangebied gelegen. Vanaf 1816 werd de Linie van de Pleit ten gevolge van de aanleg van de oostelijker gelegen Nieuwe Hollandse Waterlinie opgeheven. Uit de geraadpleegde kaarten blijkt dat het aardwerk in latere perioden is afgegraven en de gracht grotendeels gedempt. Mogelijk zijn in de bodem echter nog sporen van het half-bastion terug te vinden. Indien aanwezig zullen deze (deels) zijn aangetast door de aanleg van een erf en de oprichting van agrarische bebouwing in de jaren 70 en 90 van de vorige eeuw.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Oude kaarten wijzen uit dat in het plangebied rekening moet worden gehouden met overblijfselen van de Linie van de Pleit. Deze zullen echter gezien de in het verleden uitgevoerde afgravingen en de aanleg van agrarische bebouwing zijn verstoord. Toch zijn naar verwachting plaatselijk, buiten de locaties van de ingegraven kelders en funderingssleuven, nog intacte sporen en vondsten aan te treffen. Daarom wordt geadviseerd in geval van grondwerkzaamheden buiten de locaties van de huidige bebouwing, zowel ontgravingen als ophogingen, een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van het aanleggen van proefsleuven (IVO-P).

Indien bij de voorgenomen werkzaamheden de vigerende archeologische vrijstellingsgrenzen (zie hoofdstuk 1) niet worden overschreden, is aanvullend onderzoek niet noodzakelijk.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert in geval van grondwerkzaamheden buiten de locaties van de huidige bebouwing, zowel ontgravingen als ophogingen mits deze in omvang en diepte c.q. dikte de vigerende archeologische vrijstellingsgrenzen overschrijden (zie hoofdstuk 1), een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van het aanleggen van proefsleuven (IVO-P). Op basis van de huidige bouw- en inrichtingsplannen dient hiertoe een sleuf ter plaatse van de locatie van de schuur en een sleuf haaks op de gedempte gracht en het afgegraven aardwerk aangelegd te worden. Het doel is het bepalen van de exacte ligging van de genoemde structuren en het vastleggen van het profiel om daarmee te komen tot een waardering. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Indien bij de voorgenomen werkzaamheden de vigerende archeologische vrijstellingsgrenzen niet worden overschreden, is aanvullend onderzoek niet noodzakelijk.

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Alterra**, 2008: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000; Landsdekkend digitaal bestand*.
- Alterra**, 2014: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000; Landsdekkend digitaal bestand*.
- Arcadis**, 2015: *Oude Hollandse Waterlinie Utrecht Verkenning. Provincie Utrecht*. Arcadis rapport.
- Bakker, H. de**, 1966: *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade XV p. 25-41. Wageningen.
- Blijdenstijn, R.**, 2015: *Tastbare Tijd 2.0, Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht*. Amsterdam.
- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1875, 1880, 1898, 1911, 1920 & 1930: *Montfoort, blad 463, 1:25.000*.
- Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik & A.H. Geurts**, 2012: *Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta*. Utrecht.
- Deeben (red.), J.H.C., met bijdragen van J.H.C. Deeben, W.J.B. Derickx, B.J. Groenewoudt, J.H.M. Peeters & E. Rensink**, 2008: *De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden*. Rapportage Archeologische Monumentenzorg 155. Amersfoort.
- Ende, H. van den**, 2015: *Actualisatie archeologiebeleid 2015. Gemeente Oudewater*.
- Holl, J.**, 2018: *Waardsedijk 48, Snelrewaard, gemeente Oudewater. Een Bureauonderzoek*. ADC rapport 4369. Amersfoort.
- Kadaster**, 1832: *Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Snelrewaard, Utrecht, sectie A, blad 02*.
- Kok, R.S. & I.A. Schute**, 2016: *Handleiding bij de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed 1.1. Een landelijke thematische verwachtingskaart voor archeologische resten uit de Tweede Wereldoorlog*. Weesp.
- Nijdam, L.C.**, 2016: *Montfoort tussen Willeskop en de Hollandsche IJssel (Gemeente Montfoort)*. ArGeoBoor rapport 1438. Lippenhuizen.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Pape, H.G. & T. Nales**, 2014: *Snelrewaard, Waardsedijk 44, Gemeente Oudewater (Utrecht). Archeologisch bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (IVO; verkennende en karterend fase)*. Transect-rapport 462. Utrecht.
- Rijks Geologische Dienst**, 1992: *Geologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 38 Oost Gorinchem*. Haarlem.
- SIKB**, 2016: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)*. Gouda.
- TNO**, 2013: *Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond, versie 2013*.
- Velthuis, I.M.J.**, 2018: *Archeologische begeleiding baggerwerkzaamheden Gekanaliseerde Hollandsche IJssel*. ADC rapport 4564. Amersfoort.

Visser, C.A., & K. Klerks, 2014: *Onderhoudsbaggererkzaamheden Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, gemeente Gouda, Vlist, Oudewater, Montfoort, IJsselstein en Nieuwegein. Ruimtelijk advies op basis van archeologisch bureauonderzoek*. Vestigia rapport V1220. Amersfoort.

Wolters-Noordhoff, Atlasproducties, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Groningen.

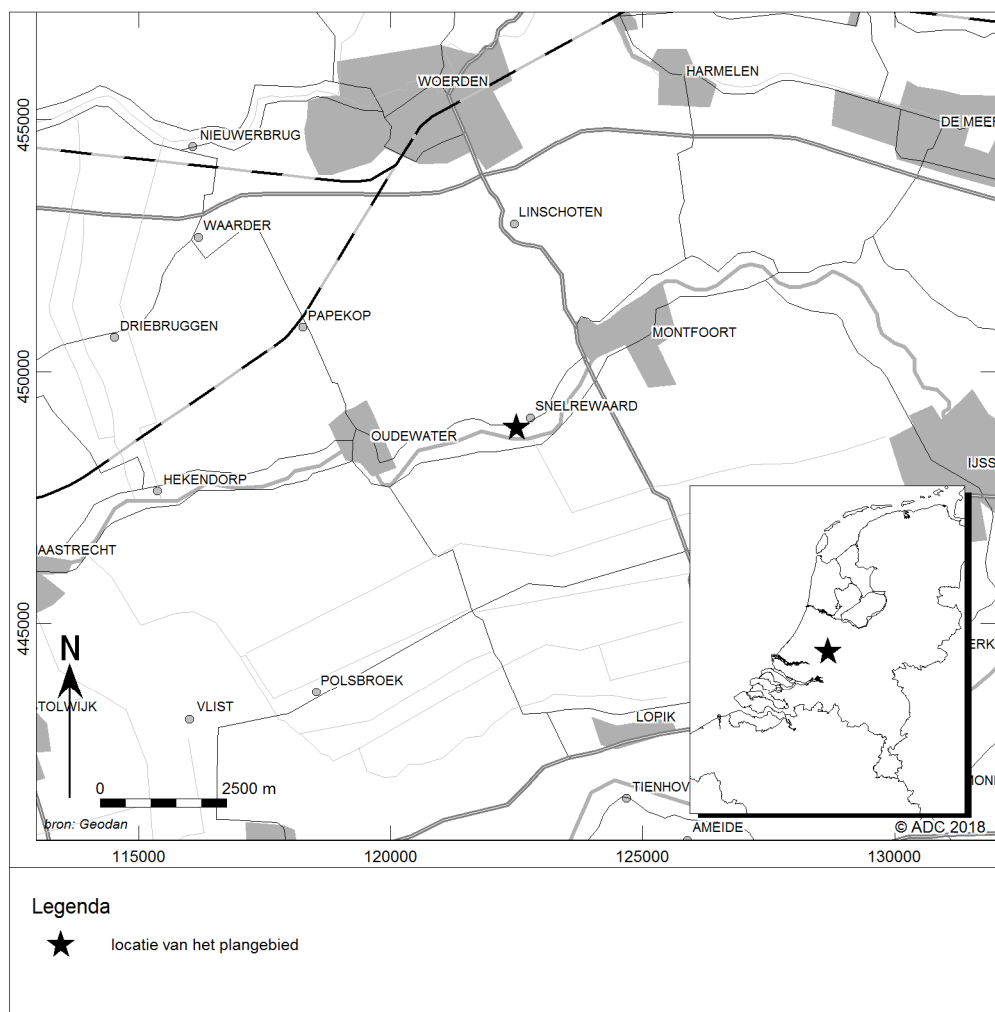
Geraadpleegde websites

<http://archeologieinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/amk-en-ikaw>
<http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>
<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/>
<https://bagviewer.kadaster.nl>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>
<https://www.kadaster.nl/>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>
<http://www.bodemdata.nl>
<http://www.bodemloket.nl>
<http://www.gahetna.nl>
<http://www.ikme.nl>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.topotijdreis.nl>

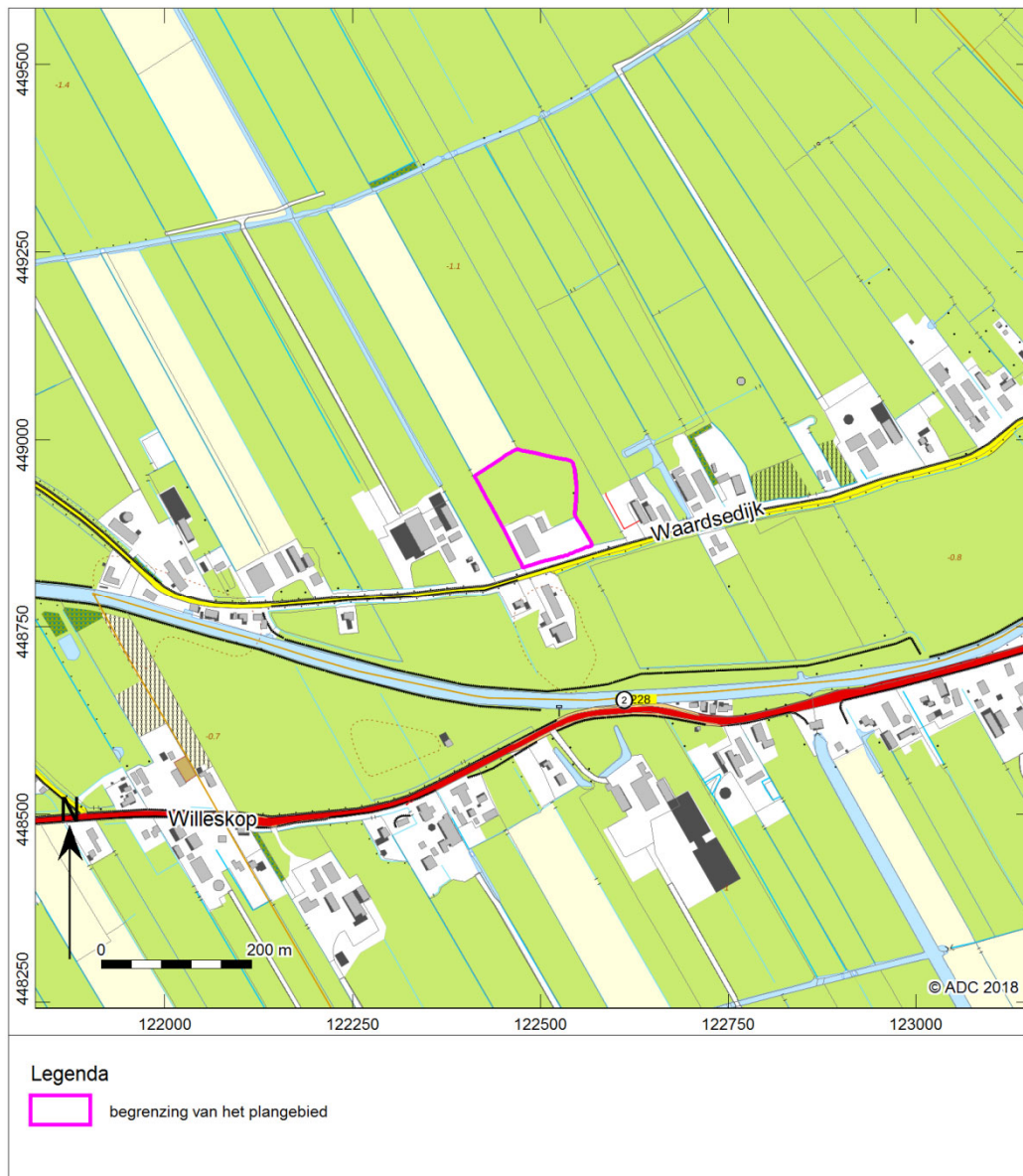
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Oudewater (naar Van den Ende 2015)
- Afb. 4 Huidige inrichting van het plangebied
- Afb. 5 Bouwtekening en palenplan van de oostelijke stal
- Afb. 6 Nieuwe situatie
- Afb. 7 Plangebied op een uitsnede van de meandergordelkaart (naar Cohen et al. 2012).
- Afb. 8 Plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
- Afb. 9 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) en Archis-meldingen
- Afb. 10 Uitsnede van een historische kaart met daarop de Linie van de Pleit (datum onbekend; plangebied bevindt zich binnen het blauwe kader)
- Afb. 11 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van het minuutplan van de gemeente Snelrewaard (1811-1832)
- Afb. 12 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de Bonnekaart van 1875
- Afb. 13 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de Bonnekaart van 1930
- Afb. 14 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een topografische kaart uit omstreeks 1975
- Afb. 15 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een topografische kaart uit omstreeks 2000

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Oudewater (naar Van den Ende 2015)

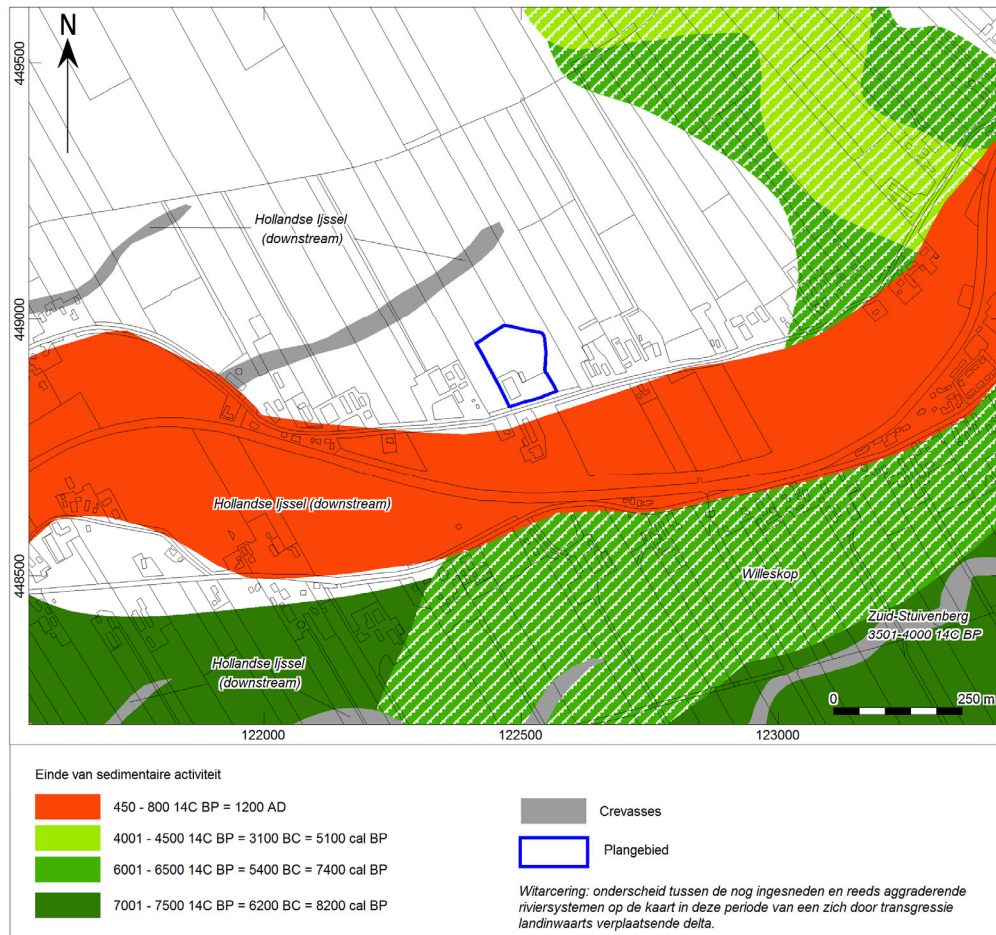
Afb. 4 Huidige inrichting van het plangebied

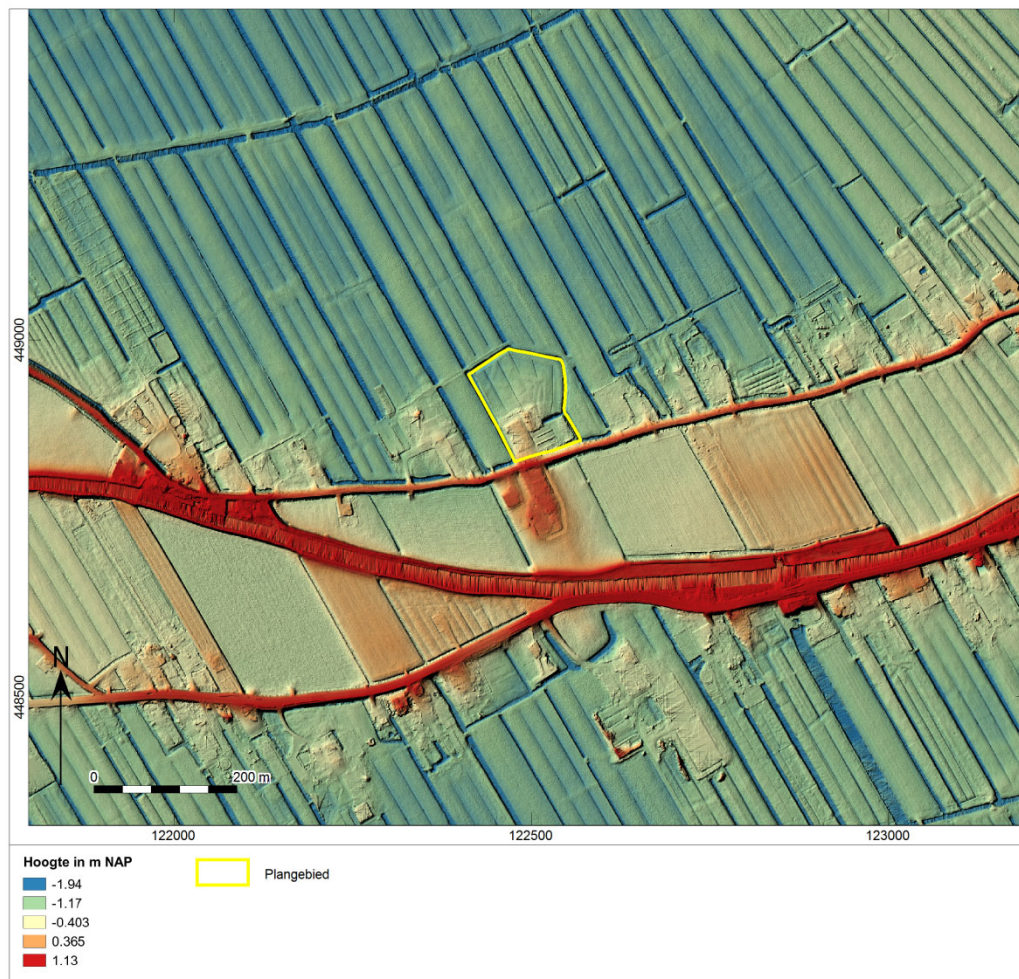

Afb. 6 Nieuwe situatie⁵⁴

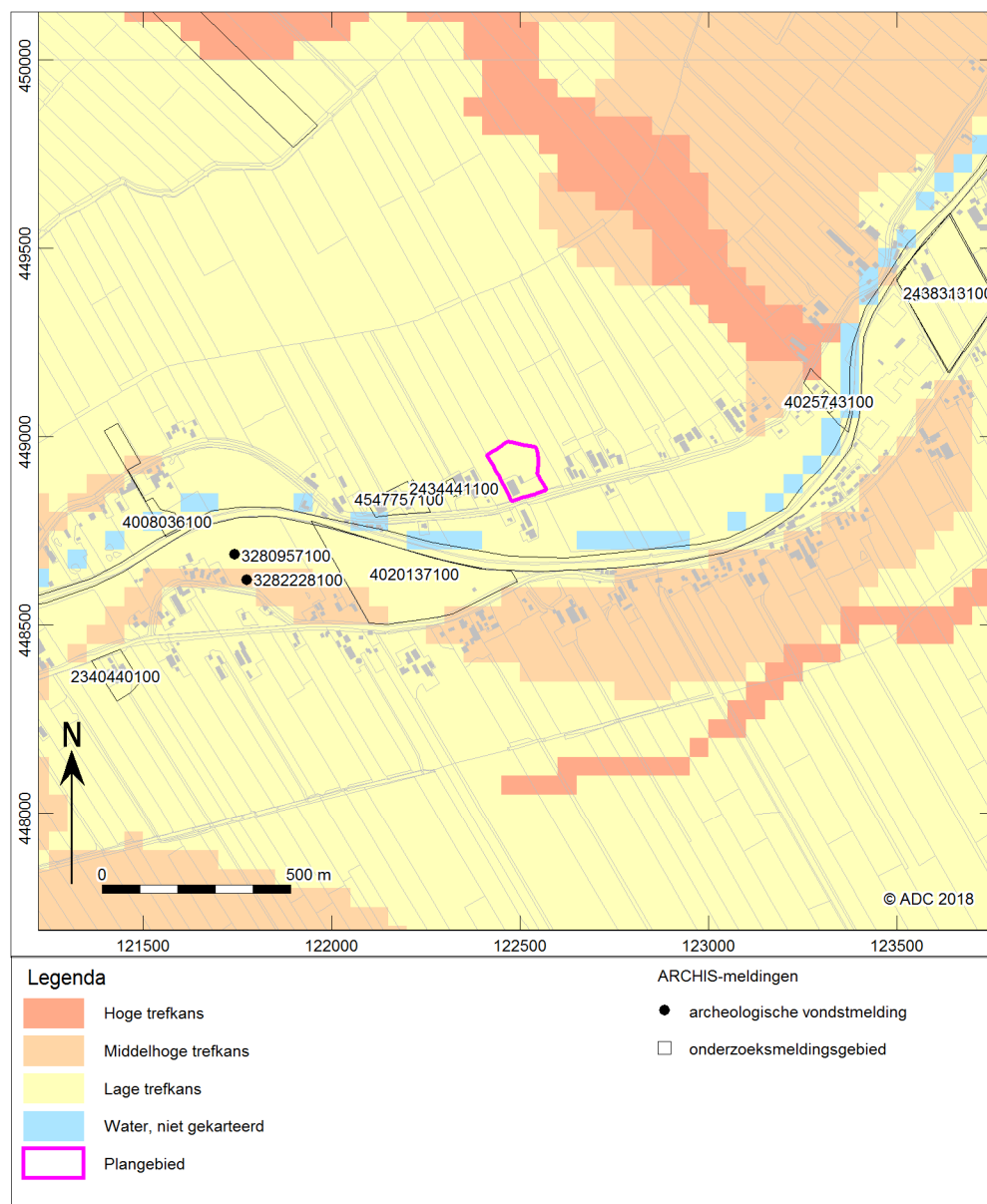
⁵⁴ Herbestemming perceel Waardsedijk 40 te Snelrewaard i.o.v. Fam. Den Houdijker, Arco Architecten bna d.d. 26 maart 2019.

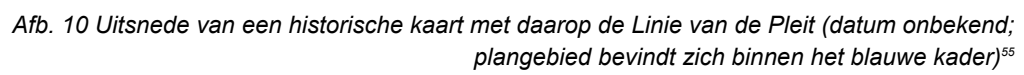
Afb. 7 Plangebied op een uitsnede van de meandergordelkaart (naar Cohen et al. 2012).

Afb. 8 Plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

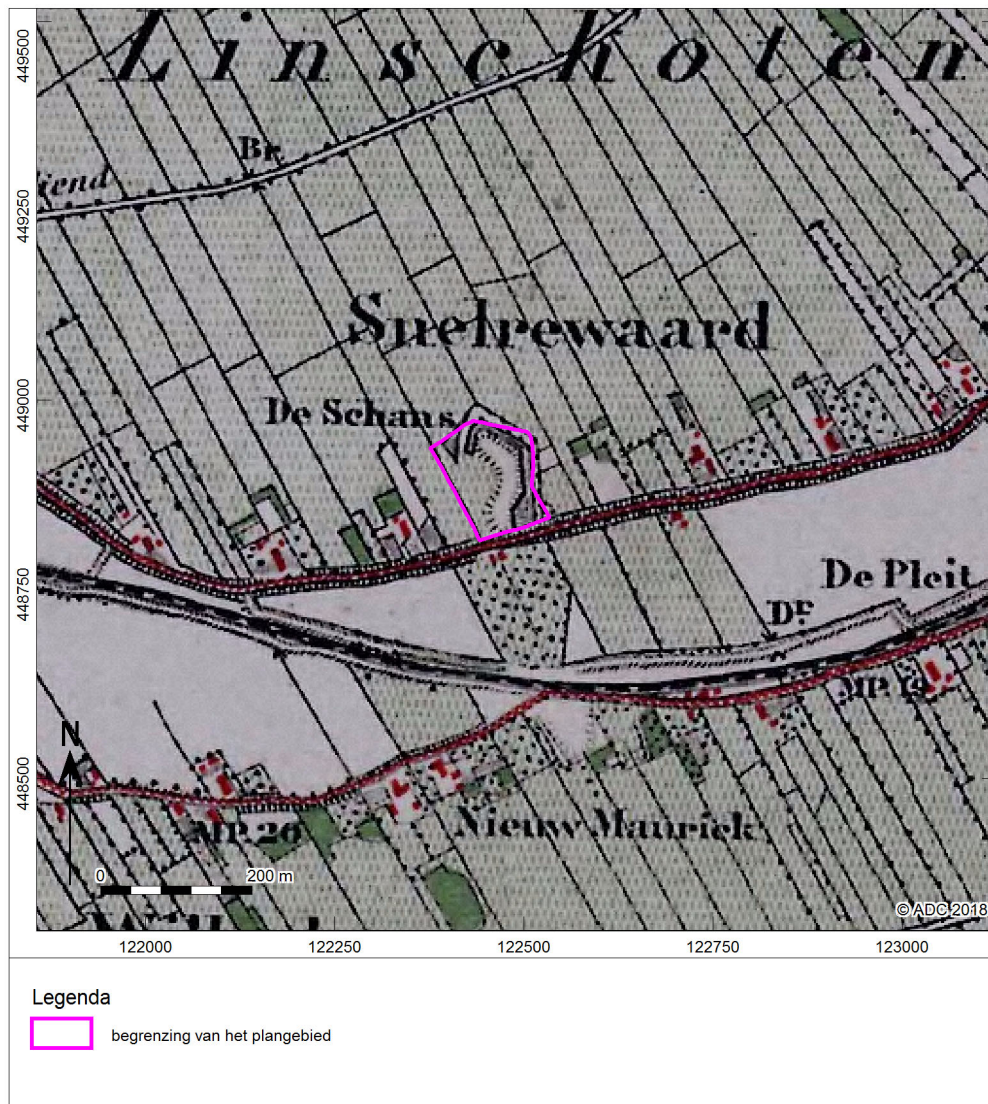
Afb. 9 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) en Archis-meldingen

⁵⁵ <http://www.gahetna.nl>

Afb. 11 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van het minuutplan van de gemeente Snelrewaard (1811-1832)

Afb. 12 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de Bonnekaart van 1875

Afb. 13 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de Bonnekaart van 1930

Afb. 14 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een topografische kaart uit omstreeks 1975

Afb. 15 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op een topografische kaart uit omstreeks 2000